

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Hulzen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Dr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stree, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening Nummer 406040 ten name van
BUREAU "DE REFORMATIE" — GOES
Telefoon 2424

Abonn.: f 4.— per halfj., buitenl. f 10.— per jaar;
losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling.
Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD. Hoofdartikel: De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven, 15. — Uit de Schrift: Iets over de exegese van Openbaring 17, 5. — Kerkplein: Pinkstergebed. — Kerkelijk leven: De mythe der onzichtbare kerk als „transcendent” „lichaam van Christus”. Theologische Hoogeschooldag 1950. Dr J. Hoek en het klap-

deurtje. Verzegeld geloof. Den geloofgeve verzegelen? Getuigenissen. Izebel en de Heere God. Alles op zijn kop. De binding weg..... Proces-kosten studentencorps. — Gezinsleven. — Pop. Wetensch. Schetsen: Studie der oudheid in dienst der kerk, 5. — Perschoouw. — Kerknieuws.

tus bij een eerbare vrouw, bekleed met de zon en verzegeld met een kroon van twaalf sterren vergeleken is; zoo wordt hier de afvallige kerk vergeleken bij een prachtige hoer, die Christus den eenigen bruidegom, verlatende, zich ook tot andere mannen, dat is, tot afgoden en andere meesters begaeft, hoewel zij van het tegendeel zou mogen roemen; gelijk van de Israëlietische kerk en de stad Jeruzalem ook gesproken wordt, Jes. 1:21; Jer. 3:1; Ez. 16:15.

De betekenis van de vrijmaking voor theologie en leven (XV)

HOOFDARTIKEL

Hetzelfde nu zien we bij de Nederlandsche Geloofsbelijdenis. De belijdenis sluit zich in haar bewoordingen nauw aan bij den Catechismus. Ook zij ziet de kerk onder het perspectief van de vergadering door Jezus Christus van het begin der wereld tot het einde. Deze kerk is geweest, zegt zij in artikel 27, van den beginne der wereld af en zal zijn tot het einde toe en wordt van God bewaard of staande gehouden tegen het woeden der geheele wereld. Tegenover de kerk van Rome belijdt voorts artikel 27, dat deze H. kerk niet gelegen, gebonden of bepaald is in een zekere plaats of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de geheele wereld. Nochtans tezamen gevoegd en vereenigd zijnde met het hart en den wil in een zelfden Geest door de kracht des geloofs.

Jammer genoeg geeft de belijdenis aan het slot van ieder artikel geen opsomming van de bewijsplaatsen, waarop de artikelen gegrond zijn. De Catechismus doet dat wel. Naar ik meen heeft de Synode van Dordrecht 1618/1619 die bewijsplaatsen geschrapt vanwege de oneenigheid die er over enkele was.

Oorspronkelijk hebben die bewijsplaatsen er wel bijgestaan. Men kan ze b.v. weer vinden in de uitgave van de Nederlandsche Belijdenisgeschriften van Bakhuijzen van den Brink. Die geeft bij ieder artikel van de Franse pendant (Confessio Gallicana) van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis de bewijsplaatsen. Maar de Synode van Dordt liet ze weg bij de Nederlandse. Bakhuijzen zegt: „onder veler handen is haar aantal dikwijls toegenomen tot verwildering toe” (92).

In mijn bezit is echter een heruitgave van den oorspronkelijken nederlandschen druk van de Geloofsbelijdenis uit het jaar 1562. Deze oorspronkelijke nederlandsche druk is nl. heruitgegeven door dr A. van der Linde en door de firma Enschede precies zoo gedrukt in lettertype en bladspiegel als de originele eerste druk van 1562. Mijn exemplaar is een derde druk van deze heruitgave en gedateerd 1865. Het voorwoord, dat dr van der Linde er in geschreven heeft, is gedateerd 25 October 1864 en maakt den indruk het voorwoord van den eersten druk te zijn, waaruit we zouden kunnen concluderen, dat er in de vorige eeuw groote belangstelling voor deze heruitgave heeft bestaan, omdat er in korten tijd drie drukken aan de markt kwamen. Ik weet niet of er nadien nog een nieuwe druk is verschenen.

Het interessante nu van deze uitgave is, dat de bewijsplaatsen uit de Schrift bij ieder artikel van de belijdenis niet, zooals in den Catechismus, aan den voet van ieder artikel geplaatst zijn, maar in de margo naast ieder artikel. En wel telkens de desbetreffende bewijsplaats bij den desbetreffenden regel. Zoo kunnen

we bij iederen zin van de Confessie nagaan, hoe de vaders die speciale zinsnede uit de Schrift bewezen wilden zien. En waar dit 't geval is in den allereersten nederlandschen druk van 1562, is hier ook nog geen sprake van de door Bakhuijzen genoemde verwildering in de bewijsplaatsen uit de latere jaren.

Nu valt het op, dat de vaders het Schriftbewijs vaak anders voerden dan wij. Uiteraard hebben zij sommige teksten ook wel verkeerd geëxegeseerd, omdat de exegetische wetenschap nog niet zoo sterk ontwikkeld was als thans.

Toch geloof ik, dat wij van het Schriftbewijs van de vaders veel kunnen leeren. Uit hun methode van bewijsvoeren, uit de Kantteekeningen en uit de korte samenvattingen telkens boven ieder hoofdstuk blijkt heel duidelijk hoe zij de Schrift lazen. En dat was vaak veel zuiverder dan wij dat doen. Zij waren nog niet belast met de min of meer pietistische individualisering van de Schrift, die in later eeuwen opgekomen is. Wie b.v. hun korte samenvattingen boven de verschillende Psalmen leest, komt tot de ontdekking dat zij die psalmen altijd vanuit de kerk hebben gelezen. Zoo b.v. boven Psalm 122: David verblijdt zich over den welstand van het huis of van de kerk Gods te Jeruzalem, wenshende dat het nog lang moge duren. Of b.v. boven Psalm 74: De kerk Gods klaagt over de gruwelijke verwoestingen, die de vijanden overal, bijzonderlijk in den tempel en de synagogen hadden aangericht.....

In dien geest is ook het Schriftbewijs, dat zij aanvoeren bij de artikelen 27 tot 29 van de N.G.B. Bij de uitspraak uit artikel 28, dat er buiten de kerk geen zaligheid is, citeren zij Psalm 5:6: De onzinnigen zullen voor Uw oogen niet bestaan, gij haat alle werkers der ongerechtigheid. En Psalm 22:23: Zoo zal ik uw Naam mijn broeders vertellen. In het midden der gemeente zal ik U lofprijzen. Voorts wordt hier verwezen naar Ef. 4:12: Sommigen tot herders en leeraars, tot het werk der bediening, tot opbouw des lichaams van Christus.

Bij de uitspraak, dat het ambt aller geloovigen is zich af te scheiden van degenen, die van de kerk niet zijn en zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats God ze gesteld heeft, wordt verwezen naar Hebr. 10:25: Laat ons onze onderlinge bijeenkomst niet nalaten, gelijk sommigen de gewoonte hebben, maar elkander vermanen; en dat zooveel te meer als gij ziet dat de dag nadert. Tevens verwijst de belijdenis bij deze plaats naar Openbaring 17:2. Naar dezen zelfden tekst wordt opnieuw verwezen als de belijdenis beschrijft de merkteekenen van de valsche kerk. Het is de bekende plaats over de groote hoer, die zit op vele wateren, met welke de koningen der aarde gehoeveerd hebben. De belijdenis is hier in overeenstemming met de kantteekenaren, die op dezelfde wijze de Schrift hebben gelezen. Dezen zeggen immers bij hun uitleg van Openbaring 17:2: Gelijk de ware kerk van Chris-

tus bij een eerbare vrouw, bekleed met de zon en verzegeld met een kroon van twaalf sterren vergeleken is; zoo wordt hier de afvallige kerk vergeleken bij een prachtige hoer, die Christus den eenigen bruidegom, verlatende, zich ook tot andere mannen, dat is, tot afgoden en andere meesters begaeft, hoewel zij van het tegendeel zou mogen roemen; gelijk van de Israëlietische kerk en de stad Jeruzalem ook gesproken wordt, Jes. 1:21; Jer. 3:1; Ez. 16:15.

Intusschen blijkt, bij nauwkeurige lezing, dat de tekst van den eersten druk van de belijdenis ook hier en daar verschilt van den tekst, zooals die uiteindelijk in Dordt is vastgesteld. Men kan daarbij aardige ontdekkingen doen. Zoo luidt b.v. in onzen kerkelijk vastgestelden tekst de aanhef van artikel 29: Wij gelooven, dat men wel naartoe en met goede voorzichtigheid uit den Woorde Gods behoort te onderscheiden, welke de ware kerk zij. De eerste druk heeft als tekst: welke de rechte en de ware kerk zij. Dat werpt weer nader licht over de betekenis van het ware in dit verband.

Het is voorts van belang op te merken, dat de belijdenis stelt, dat de merkteekenen der ware kerk zijn te kennen uit het Woord Gods. De belijdenis geeft hier dus geen omschrijving van de ware kerk zooals die op te maken zou zijn uit haar concrete gesteldheid in dien tijd, maar ze beschrijft die merkteekenen uit het Woord! Een lange reeks van teksten wordt hier dan ook aangevoerd.

Natuurlijk vindt ge onder die teksten Johannes 10 vermeld. Zoowel Calvin als de belijdenisgeschriften voeren dit hoofdstuk telkens weer aan, als het er om gaat de Schrift over de kerk te laten spreken. De vaders hebben dit hoofdstuk over den goeden Herder en Zijn schapen gelezen in het licht van de gansche Schrift en met name in het licht van Ezechiël. Ze hebben het gelezen midden in de concrete worsteling met de valsche herders en de dwalende schapen.

Vandaar dat zij hier verwijzen naar Johannes 10 vs 14: En de schapen volgen Hem, overmits zij Zijn stem kennen. De Kantteekenaren schrijven hierbij: Dat is, onderkennen, namelijk door den Geest der onderscheiding; 1 Cor. 2:15. Dat is dus dezelfde gedachten-gang als bij de belijdenis. Voorts verwijst de belijdenis naar vers 14 van hetzelfde hoofdstuk: Ik ben de goede Herder, en Ik ken de Mijnen en word van de Mijnen gekend. Andere Schriftplaatsen, waarnaar hier verwezen wordt, zijn Mattheus 18:20: Waar twee of drie in Mijn Naam vergaderd zijn, ben Ik in het midden van hen. Gal. 1:18: Doch al ware het ook, dat wij of een engel uit den hemel, u een evangelie verkondigde, buiten hetgeen wij verkondigd hebben, die zij vervloekt. Handelingen 17:11, de bekende woorden over die van Berea, die edeler waren dan die van Thessalonica, als die het Woord ontvingen met alle toegenegenheid, dagelijks de Schriften onderzoekende, of deze dingen alzo waren. Aldus te handelen is dus een kenmerk van de ware kerk. Joh 18: vs 37: Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort naar Mijn stem. Joh. 8:47: Die uit God is, hoort de woorden Gods, daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt. Tevens verwijst de belijdenis nog naar Joh. 17, de bekende woorden uit het hoogepriesterlijk gebed.

Bij de beschrijving van de merkteekenen van de valsche kerk worden twee Schriftplaatsen genoemd: Joh. 16:2: Zij zullen u uit de synagogen werpen; ja de ure komt, dat een iegelijk, die u zal dooden, zal meenen Gode een dienst te doen; en verder de reeds eerder genoemde plaats uit Openbaring 17.

Aldus uit de Schrift citeerende, maakt de belijdenis haar eigen woorden waar, dat men uit den Woor-

92) Dr J. N. Bakhuijzen van den Brink, De Nederlandsche Belijdenisgeschriften, 1940, pag. 44.